

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok

[COM(2020) 662 final]

(2021/C 155/11)

Spravodajca: **Pierre-Jean COULON**

Pomocný spravodajca: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Konzultácia	Európska komisia, 11. 11. 2020
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	11. 2. 2021
Prijaté v pléne	24. 2. 2021
Plenárne zasadnutie č.	558
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	212/0/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh európskej stratégie s názvom Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok, ktorý prijala Komisia. Takáto stratégia je pre Európsku úniu a jej občanov absolútne a nevyhnutne potrebná, a preto ju EHSV chce podporiť a aktívne obohatiť o svoje úvahy a návrhy.

1.2. Na obytné a iné budovy pripadá 40 % celkovej spotreby energie Európskej únie, a preto musia podľa EHSV prejsť touto vlnou obnovy, ktorú iniciovala Európska únia v rámci komplexného prístupu založeného na dlhodobých investíciách, všeobecnom záujme, udržateľnom rozvoji, ochrane zdravia vrátane odstraňovania azbestu pri tejto práci, zelenej transformácii a účinnom vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv v oblasti udržateľného a cenovo dostupného bývania.

1.3. EHSV preto podporuje stratégiu vlny obnovy, keďže pre Európsku úniu ide o trojstranne prospešný postup (*win-win-win*): pre oblasť klímy, oblasť obnovy vďaka súvisiacim miestnym pracovným miestam a napokon oblasť boja proti pandémie a energetickej chudobe a podpory cenovo dostupného bývania pre všetkých vrátane zraniteľných osôb.

1.4. EHSV sa domnieva, že táto stratégia si vzhľadom na svoj veľký rozsah a časový horizont do roku 2050 vyžaduje stabilný, zrozumiteľný a vhodný právny a finančný rámec, a to jednak vykonávaním osobitných európskych investičných fondov, viacročných investičných plánov a nového „zeleného“ semestra, a jednak vytvorením vhodného a prispôbeného právneho rámca napríklad pre štátnu pomoc, uplatniteľné sadzby DPH, verejné obstarávanie, zelené hypotekárne úvery či normy energetickej hospodárnosti.

1.5. EHSV vyzýva Komisiu, aby zaviedla stimuly na vytváranie miestnych štruktúr na industrializáciu procesov tepelnej obnovy a ich masové využívanie a aby súčasne zriadila nový program „Erasmus pre tepelnú obnovu do roku 2050“ s cieľom prilákať mladých Európanov k týmto novým pracovným miestam zameraným na budúcnosť.

1.6. EHSV takisto požaduje, aby boli členské štáty podľa vzoru Európskeho nástroja miestnej pomoci v oblasti energie (ELENA) Európskej investičnej banky nabádané k zriaďovaniu verejných služieb v oblasti diagnostiky, technickej pomoci a poradenstva, najmä pre domácnosti, v snahe zabrániť nekalým praktikám získavania klientov a podvodom, ktoré sa už objavili v niektorých členských štátoch v súvislosti s prácami v oblasti tepelnej obnovy.

1.7. EHSV sa predovšetkým domnieva, že táto stratégia musí Európskej únii umožniť priblížiť sa k občanom a ich územiám, a to prostredníctvom vhodnej komunikácie o platných mechanizmoch a spôsoboch prístupu k nim.

1.8. EHSV požaduje skutočnú synergiu medzi Európskym strediskom pre monitorovanie fondu budov a Európskym strediskom pre monitorovanie energetickej chudoby.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV víta, že Európska komisia prijala oznámenie s názvom Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok. Rozsiahla obnova budov v Európskej únii, a to súkromného aj sociálneho bývania, verejných budov a budov na profesionálne využitie, je v súčasnosti absolútne nevyhnutná vzhľadom na štrukturálny nedostatok dlhodobých investícií v tejto oblasti a na klimatické, environmentálne, ekonomické a sociálne dôsledky, ako aj z hľadiska nákladov, ktoré by vznikli v prípade nekonania v tejto otázke.

2.2. EHSV podporuje túto stratégiu navrhnutú Komisiou na základe cieľa klimateckej neutrality, uplatňovania zásad obehovosti, prispievania k cieľom udržateľného rozvoja a ku konkurencieschopnosti Európy, ochrany kultúrneho dedičstva a najmä práva každého jednotlivca na cenovo dostupné, pohodlné, prístupné a zdravé bývanie v súlade so zásadou 19 Európskeho piliera sociálnych práv.

2.3. Na obytné a iné budovy pripadá 40 % celkovej spotreby energie Európskej únie, a preto musia prejsť touto vlnou obnovy v rámci komplexného prístupu založeného na dlhodobých investíciách, všeobecnom záujme, udržateľnom rozvoji, zelenej transformácii.

2.4. Pandémia okrem iného poukázala na kľúčovú úlohu bývania pri zvládaní zdravotnej krízy a na potrebu prehodnotiť jeho využívanie, a teda aj jeho podobu, s ohľadom na obmedzenia v dôsledku zákazu vychádzania.

2.5. Pandémia odhalila neprijateľnú súvislosť medzi hygienickými podmienkami v obydliach, energeticou chudobou a odolnosťou voči pandémie.

2.6. Stratégia vlny obnovy budov teda predstavuje trojstranne prospešný prístup: pokiaľ ide o význam jej účinného príspevku k boju proti zmene klímy, objem dlhodobých investícií a pracovných miest na miestnej úrovni, ktoré vďaka nej môžu vzniknúť, čo môže aktívne prispieť k obnove, ako aj pokiaľ ide o boj proti energetickej chudobe a podporu súdržnosti a sociálneho začlenenia vďaka rozvoju ponuky cenovo dostupného bývania pre občanov Európskej únie.

2.7. Vlnu obnovy budov musia preto poháňať trvalé a zblížujúce sa stimuly, a to z hľadiska právnych predpisov a pomoci Európskej únie, ako aj z hľadiska viacročných investičných plánov členských štátov. Tieto plány musia byť zrozumiteľné a prístupné, pričom sa v nich musí zároveň zohľadňovať rozmanitosť aktérov a ich vlastná investičná logika, či už ide o európske domácnosti, ktoré majú vlastné bývanie v plnom vlastníctve alebo v spoluvlastníctve, domácnosti, ktoré prenajímajú jedno či viacero obydľí na trhu, či subjekty, ktoré poskytujú sociálne bývanie a ktoré sa riadia osobitnými úlohami všeobecného záujmu a záväzkami vyplývajúcimi zo služby vo verejnom záujme, alebo verejné orgány a ich verejné budovy, chránené historické budovy, či podniky a ich budovy. Týchto všetkých potenciálnych príjemcov v rámci vlny obnovy bude treba presvedčiť, aby do roku 2050 dlhodobo investovali do svojho bývania a iných budov prostredníctvom mechanizmov financovania, ktoré budú prispôbované povahe budov a budú sa v nich kombinovať dlhodobé alebo „zelené pôžičky“, verejné záruky a nevyhnutné nenávratné dotácie, najmä v prípade domácnosti.

2.8. Podpora vlny obnovy budov musí vychádzať predovšetkým z európskeho úsilia o industrializáciu a masové využívanie procesov na miestnej úrovni s cieľom znížiť náklady na obnovu a dĺžku prác pre domácnosti žijúce v danom obydľí, a to prostredníctvom outsourcingu procesov a ich digitalizácie. Túto industrializáciu musia sprevádzať nové stavebné modely založené na upravených technických požiadavkách a stavebných normách a najmä na európskej kampani na propagáciu tohto nového odvetvia a týchto nových potenciálnych pracovných miest medzi mladšími generáciami, a to vytvorením programu „Erasmus pre tepelnú obnovu do roku 2050“, ktorého spustenie by EHSV uvítal. Osobitná pozornosť sa musí venovať aj rizikám sociálneho dampingu, ktoré sú spojené s takýmto outsourcingom a inými spôsobmi subdodávok renovačných prác.

2.9. Komisia musí zároveň zabezpečiť konvergenciu existujúcich ustanovení, ustanovení, ktoré sa majú revidovať, a návrhov nových ustanovení, a to nielen s ohľadom na členské štáty a ich dlhodobé investičné stratégie, ale aj s ohľadom na domácnosti, poskytovateľov sociálneho bývania, verejné orgány a podniky ako subjekty, ktoré prijímú konečné rozhodnutia o jednotlivých dlhodobých investíciách a ktoré sa budú zapájať do vlny do roku 2050 podľa vlastnej logiky.

2.10. Táto nevyhnutná konvergencia sa týka revízií existujúcich ustanovení v tejto oblasti, napríklad pokiaľ ide o smernicu o energetickej hospodárnosti budov, verejné obstarávanie alebo uplatňované schémy štátnej pomoci, najmä v prípade sociálneho bývania, uplatniteľnú osobitnú sadzbu DPH, „zelený“ hypotekárny úver, ale takisto aj ustanovení a prvkov podmienenosti plánu európskej obnovy NextGenerationEU a politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027, ktoré musia byť zrozumiteľné pre cieľové európske domácnosti. Tomuto plánu obnovy musí dať skutočný impulz politika vychádzajúca z konkrétnych návrhov a odporúčaní, ako aj prístup založený na koordinácii existujúcich národných monitorovacích stredísk.

2.11. EHSV požaduje, aby Európske stredisko pre monitorovanie fondu budov účinne spolupracovalo s Európskym strediskom pre monitorovanie energetickej chudoby.

2.12. EHSV žiada, aby sa v členských štátoch zriadili verejné služby na podporu vlny tepelnej obnovy a na diagnostiku a technickú pomoc pri projektoch tepelnej obnovy, najmä pre domácnosti, s cieľom zabrániť akýmkoľvek škodlivým praktikám pri komercializácii renovačných prác.

3. Pripomienky – Podpora obnovy budov v záujme klimatickej neutrality a oživenia

3.1. Rozsiahla obnova budov v Európskej únii, a to súkromného aj sociálneho bývania, verejných budov a budov na profesionálne využitie, je v súčasnosti absolútne nevyhnutná vzhľadom na štrukturálny nedostatok dlhodobých investícií v tejto oblasti a vzhľadom na klimatické, environmentálne, ekonomické a sociálne dôsledky.

3.2. EHSV sa stotožňuje s názorom Komisie, že vzhľadom na núdzovú situáciu v oblasti klímy je potrebné konať v otázke obnovy obytných a ostatných budov a využiť krízu spôsobenú pandémiou COVID-19 na prehodnotenie, obnovu a modernizáciu obytných a ostatných budov v rámci prístupu prospešného z environmentálneho, sociálneho aj hospodárskeho hľadiska. Ide teda o jedinečnú šancu konať zároveň v prospech klimatickej neutrality, obnovy a sociálnej súdržnosti.

EHSV by chcel poukázať na otázku rozmanitosti dotknutých budov, najmä rozmanitosti obytných budov, ktoré sa majú obnoviť, a to počnúc rodinnými domami, až po veľké bytové domy postavené počas sovietskej éry či na predmestiach. V rámci tejto veľkej rozmanitosti bývania možno východoeurópskym panelovým blokom, veľmi starým domom z podhodnotených mestských centier, prímestskému a vidieckemu bývaniu priradiť osobitnú prioritu. V súvislosti so skutočnosťou, že bytový fond sa stal zastaraným a vzhľadom na potrebu zlepšenia života občanov a technický pokrok si vyžaduje obnovu, je potrebné zabezpečiť občanom prístup k financovaniu, ktoré je v súčasnosti hlavnou prekážkou tejto obnovy. Podobne sa bude musieť zohľadniť aj bezbariérovosť pre osoby so zdravotným postihnutím. Európska únia sa musí takisto chopiť príležitosti konať vo veľkom meradle tak, aby sa vhodnou komunikáciou priblížila k svojim občanom a ich územiam.

3.3. EHSV podporuje navrhovaný cieľ zdvojnásobiť ročnú mieru energetickej obnovy bývania a iných budov do roku 2030 a zároveň podporiť hĺbkové renovácie, t. j. 35 miliónov bytových jednotiek do roku 2030, pričom sa tento cieľ má zachovať so zámerom dosiahnuť klimatickú neutralitu na úrovni EÚ do roku 2050. V ideálnom prípade by sa toto zdvojnásobenie mohlo prekročiť, prípadne by mohlo dôjsť k strojnásobeniu.

3.4. Výbor podporuje ambicióznosť tohto cieľa a jeho prognózu na 30 rokov, ako aj potrebu dôkladne zosúladiť existujúce legislatívne a regulačné mechanizmy v tejto oblasti s mechanizmami finančnej podpory pre príslušné domácnosti, poskytovateľov sociálneho bývania, verejné orgány a ďalších vlastníkov dotknutých budov, ako aj potenciálnych investorov s cieľom presvedčiť ich, aby dlhodobo investovali podľa vlastnej logiky a možností. Dôkazom je prebiehajúce zosúladovanie nástroja obnovy NextGenerationEU a politiky súdržnosti na obdobie 2021 – 2027 zo strany členských štátov a ich regionálnych riadiacich orgánov.

4. Pripomienky – Kľúčové zásady obnovy budov do roku 2030 a 2050

4.1. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné prijať komplexnú a integrovanú stratégiu zahŕňajúcu príslušné subjekty, a to na základe siedmich princípov: prvoradost energetickej efektívnosti, cenová dostupnosť, dekarbonizácia a integrácia obnoviteľných zdrojov energie, životné cykly a obehovosť, prísne zdravotné a environmentálne normy, výzvy v oblasti zelenej a digitálnej transformácie a napokon rešpektovanie estetiky a architektonickej kvality.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že v súlade so zásadou 19 Európskeho piliera sociálnych práv treba priznať osobitný význam finančnej dostupnosti bývania a investícií, ktoré musia zrealizovať dotknuté domácnosti, či už ide o vlastníkov/užívateľov, nájomníkov alebo spoluvlastníkov v prípade budov v spoluvlastníctve v zlom stave, najmä pri odstraňovaní energetických nedostatkov budov alebo v boji proti energetickej chudobe, ale aj pokiaľ ide o poskytovateľov sociálneho bývania, pri ktorom výška nájomného spadá pod záväzok vyplývajúci zo služieb vo verejnom záujme z hľadiska finančnej dostupnosti, ktoré boli uložené v súlade s konkrétnymi úlohami služby vo verejnom záujme pridelenými členskými štátmi.

4.3. EHSV poukazuje na to, že izolácia dutej steny a podlahy sú najúčinnjšími, najjednoduchšími a najmenej nákladnými opatreniami na zníženie emisií CO₂. Aj tieto pomerne lacné opatrenia sú však pre mnohých vlastníkov domov príliš drahé, a to aj napriek tomu, že prinášajú nižšie náklady na energiu. EHSV sa preto zasadzuje za to, aby vlády členských štátov vytvorili systém dotácií na tieto opatrenia. Z výpočtov urobených v Holandsku vyplýva, že na realizáciu týchto opatrení stačí dotácia vo výške 2 000 EUR na dom. Okrem výrazného zníženia emisií CO₂, poskytuje takýto systém značný počet pracovných miest v stavebnom sektore, ktorý je vážne zasiahnutý krízou v dôsledku pandémie COVID-19. Rovnako tomu je aj vo Francúzsku v dôsledku nedávneho zavedenia prémie za tepelnú renováciu obydla „MaPrimeRenov“ pre všetky domácnosti.

4.4. Mali by sa zohľadniť aj závery a odporúčania zo stanoviska EHSV na tému Práca s azbestom pri energetickej renovácii s cieľom podporiť odstraňovanie azbestu počas procesov energetickej obnovy tam, kde je to potrebné a možné⁽¹⁾.

5. Pripomienky – Zabezpečenie rýchlejšej a hlbšej obnovy pre lepšie budovy

5.1. EHSV sa stotožňuje s analýzou Komisie, pokiaľ ide o početné prekážky pri individuálnych investičných rozhodnutiach a zložitost' prístupu k financovaniu, najmä na miestnej úrovni, pričom táto zložitost' sa týka tak vnútroštátnych ustanovení, ako aj štrukturálnych fondov, najmä vo fáze posudzovania projektu, ale tiež súvisí s oneskoreným vyplácaním pomoci. Túto zložitost' a nefunkčnosť je potrebné riešiť prioritne, aby sa čo najskôr dosiahli stanovené ciele, a to aj v rámci vykonávania ustanovení politiky súdržnosti na obdobie 2021 – 2027 od roku 2021.

5.2. EHSV berie na vedomie identifikáciu týchto prekážok zo strany Komisie v rámci jej verejnej konzultácie a návrhy týkajúce sa posilnenia informovanosti, právnej istoty a investičných stimulov, dostatočného a dobre cieleňého financovania, kapacity na prípravu a vykonávanie projektov, podpory komplexnej a integrovanej obnovy, prispôsobenia ekosystému pre udržateľnú obnovu a napokon využitia obnovy ako páky pri riešení problému energetickej chudoby a na podporu cenovo dostupného bývania prostredníctvom osobitnej európskej iniciatívy. Tieto návrhy sa musia vykonávať v súlade so zásadou jednoduchosti a vopred stanovenej kombinácie doplnkového financovania, ktoré by mohlo byť mobilizované zo strany verejných orgánov, a so zásadou primeranosti kontrol štátnej pomoci.

5.3. EHSV súhlasí s návrhom Komisie poveriť Európske stredisko pre monitorovanie fondu budov správou európskeho úložiska údajov o energetickej hospodárnosti a víta, že Komisia podporí návrhy na stimuly v tejto oblasti. Toto stredisko musí spolupracovať s Európskym strediskom pre monitorovanie energetickej chudoby, ktorého činnosť je potrebné pri tejto príležitosti zintenzívniť.

5.4. EHSV uznáva osobitný charakter súčasnej situácie, pokiaľ ide o možnú mobilizáciu európskych zdrojov na tepelnú obnovu na jednej strane v rámci nástroja obnovy NextGenerationEU a na strane druhej v rámci politiky súdržnosti na obdobie 2021 – 2027. Najmenej 13 mechanizmov môže pomôcť pri spolufinancovaní tepelnej obnovy, či už prostredníctvom nenávratných dotácií alebo dlhodobých pôžičiek so zvýhodnenými sadzbami a verejných záruk.

5.5. EHSV sa domnieva, že táto mimoriadna situácia musí viesť k tomu, že Európska únia okrem sformulovania kvantitatívnych cieľov obnovy podporí členské štáty a ich ročné programy investícií do tepelnej obnovy a zabezpečí každoročné hodnotenie týchto programov v rámci európskeho semestra, a to zavedením vlastného „zeleného riadenia“ popri hospodárskom riadení alebo podľa otvorenej metódy koordinácie.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 240, 16.7.2019, s. 15.

5.6. EHSV sa nazdáva, že táto špecifická situácia sa musí takisto využiť na boj proti energetickej chudobe a jej odstránenie, a to tým, že sa stane prioritou pri mobilizácii finančných prostriedkov. Je nutné posilniť úlohy Európskeho strediska pre monitorovanie energetickej chudoby, ktoré musí stáť na čele európskej siete stredísk členských štátov pre monitorovanie energetickej chudoby.

5.7. EHSV však chce Komisiu upozorniť na to, že pre potenciálnych investorov, najmä domácnosti a poskytovateľov sociálneho bývania, je zložitá skombinovať tieto rozličné spôsoby financovania a zosúladiť ich vo vzťahu k rôznym nariadeniam, oprávneným daňovým základom a príslušným kontrolám. Tieto mechanizmy by sa vzhľadom na horizont do roku 2050 mali zjednotiť, aby boli zrozumiteľnejšie a prístupnejšie pre cieľové domácnosti a verejné orgány.

5.8. EHSV vzhľadom na dlhodobosť dotknutých investícií a cieľ do roku 2050 navrhuje Komisii, aby v záujme zjednodušenia a zrozumiteľnosti pre dotknuté európske domácnosti preskúmala realizovateľnosť osobitného investičného fondu Európskej investičnej banky (EIB), ktorý by zabezpečil technickú pomoc, kombináciu existujúcich mechanizmov, ako aj záruku kontinuity jeho činnosti do roku 2050.

5.9. EHSV v tejto súvislosti podporuje zámer Komisie zrevidovať schémy štátnej pomoci uplatniteľné na investície do tepelnej obnovy. Tieto schémy štátnej pomoci na tepelnú obnovu sa musia zjednodušiť tak, aby nepredstavovali prekážku pre investičné rozhodnutia vzhľadom na ich absolútnu nevyhnutnosť. EHSV takisto víta rozhodnutie Komisie prehodnotiť do roku 2021 rozhodnutie Komisie 2012/21/EÚ⁽²⁾ o štátnej pomoci vo forme náhrady za službu vo verejnom záujme. Pomoc na tepelnú obnovu sociálneho bývania totiž podlieha tejto schéme uplatniteľnej na plnenie záväzkov vyplývajúcich zo služby vo verejnom záujme.

5.10. EHSV podporuje návrh Komisie spustiť európsku iniciatívu za cenovo dostupné bývanie tým, že sa bude financovať 100 inovatívnych a participatívnych hlavných projektov zameraných na komplexnú obnovu štvrtí sociálneho bývania, ktorá by poslúžila ako model pre rozsiahly rozvoj v Európskej únii. Vzhľadom na schopnosť poskytovateľov sociálneho bývania investovať do kvality služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a s podporou EIB povedie masové rozšírenie operácií a industrializácia systémov obnovy budov nielen k vytváraniu pracovných miest na miestnej úrovni, ale aj k zníženiu nákladov na obnovu ostatných obydlí a verejných budov zakladaním nových miestnych priemyselných odvetví.

5.11. EHSV navrhuje Komisii, aby na základe skúsenosti s Európskym nástrojom miestnej pomoci v oblasti energie (ELENA) Európskej investičnej banky nabádala členské štáty k tomu, aby zriadili službu technickej podpory operácií tepelnej obnovy, najmä vo vzťahu k dotknutým domácnostiam, v snahe zabrániť nekalým praktikám získavania klientov a podvodom, ktoré sa už objavili v niektorých členských štátoch v súvislosti s prácami v oblasti tepelnej obnovy.

5.12. EHSV v plnej miere podporuje prístup tzv. nového európskeho Bauhausu, ktorý avizovala predsedníčka Komisie Ursula von der Leyenová počas prejavu o stave Únie a ktorý bol rozvinutý v podobe oznámenia, pretože vďaka nemu sa spoja odborníci z viacerých odborov s cieľom zamyslieť sa nad budovami zajtrajška a znovu nájsť udržateľný spôsob života budúcnosti. Výbor vyzýva všetky zainteresované strany, aby sa zapojili do konzultácií, ktoré odštartovala Komisia.

V Bruseli 24. februára 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Rozhodnutie Komisie 2012/21/EÚ z 20. decembra 2011 o uplatňovaní článku 106 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na štátnu pomoc vo forme náhrady za službu vo verejnom záujme udeľovanej niektorým podnikom povereným poskytovaním služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (Ú. v. EÚ L 7, 11.1.2012, s. 3).